

**J. Lipińska, J. Aksamit, M.
Dolińska, J. Wiercińska, M.
Barwik, S. Medeksza, J.
Adamowski, H. Lewak, E.
Tarkowski, L. Bartnik, S. Miszczak**

Deir El-Bahari. Świątynia Totmesa III

Informator Archeologiczny : badania 20, 245-246

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dr Jacek Wróblewski.

Egipska Organizacja Starożytności była przez
Tahę Mamuna.

Prace zaplanowano w związku z wypadkiem w 1986 r. - jedna ze ścian oporowych nad kaplicą Anubisa, zrekonstruowana przed 80 lat zawałła się. Spowodowało to konieczność przebedania skał otaczających świątynię w Deir el-Bahari przez specjalistów geologów. Zgodnie z ich ekspertyzą wykonano żelbetonowe zabezpieczenie za ścianą, a sama ściana została zrekonstruowana do poprzedniej wysokości.

Podczas usuwania gruzu znaleziono 19 dekorowanych fragmentów pochodzących z różnych części świątyni Hatszepsut, jak również szereg fragmentów ceramiki na ogół użytych jako pojemniki na zaprawę w czasie budowy ściany w okresie Hatszepsut. Poza tym usunięto fragment skały nad ścianą, który mógł zważyć się na kaplicę Anubisa. Dla zwiększenia bezpieczeństwa świątyni wykonano drewniane podpory w północnej kaplicy Amona i w kolumnadzie północnej.

Prace rekonstrukcyjne koncentrowały się na północnym skrzydle wschodniej ściany górnego dziedzińca z początkowymi i końcowymi epizodami Pięknego Świątka Doliny. Poza tym wbudowano szereg dekorowanych fragmentów do północnej ściany górnego dziedzińca, na której przedstawiono pozostałe części tego samego święta.

Zrekonstruowano również bazy kolumn po północnej stronie górnego dziedzińca.

Kontynuowano dokumentację rysunkową reliefów górnego tarasu do planowanej publikacji świątyni. Zakończono dokumentację dekoracji zespołu kultu słońca i scen Pięknego Świątka Doliny w górnym dziedzińcu. Zaawansowano również dokumentację kaplicy Amona-Re. w północno-zachodnim rogu górnego tarasu.

W ciągu sezonu wykonano też kilka sondaży na górnym tarasie. Pierwszy założono w wejściu do pomieszczenia z oknem. Dostarczył on bogatej kolekcji ceramiki z okresu budowy świątyni i pozwolił dokonać interesujących obserwacji konstrukcji fundamentów wzniesionych na zboczu skały. Drugi sondaż wykonano wewnątrz i wokół przejścia z górnego dziedzińca do zespołu kaplic królewskich. Dokonane obserwacje mają znaczenie dla odtworzenia historii budowy świątyni. W końcu podczas usuwania skały nad zawałoną ścianą znaleziono ceramikę i ostrakon koptijski w pobliżu ostatnich zachowanych murów z cegły suszonej z klasztoru chrześcijańskiego.

DEIR EL-BAHARI
Świątynia Totmese III

Misja Polsko-Egipska

Prace prowadzili:
Kierownik misji - doc.dr hab. Jadwiga Lipińska;
członkowie: mgr Joanna Aksent - archeolog,
mgr Monika Dolińska - archeolog, mgr Jagna Wiercińska - archeolog, mgr Mirosław Barwik - archeolog, dr Stanisław Madeksza - architekt, dr Józef Adamowski - konstruktor,
Halina Lewak - rysownik, Edward Tarkowski - konserwator, Leonard Bartnik - konserwator,
Stefan Miszczak - konserwator.

Prace / 29 listopad 1986 - 16 kwiecień 1987/ prowadzone były w trzech głównych dziedzinach: a/ archeologia: kontynuacja studiów nad fragmentarycznie zachowanymi reliefami ściennymi świątyni Totmese III. Główny wynik sezonu - ustalenie programu i

i kształtu architektonicznego zachodniej ściany sali hypostylowej. Kontynuowano studia architrawów i inskrybowanych trzonów kolumn. Dozorowano wywózki gruzu wykopaliskowego, w którym często trafiły się przeoczone poprzednio dekorowane elementy.

b/konserwacja: kontynuowano zabiegi konserwatorskie mające na celu odtworzenie z fragmentów złożonych przez grupę archeologów bloków z reliefową dekoracją ścienną. W czasie sezonu dokonano pełnej rekonstrukcji trzech bloków, mających dekorację obustronną - z jednej strony stanowiącą część reliefów zdobiących ścianę głównego sanktuarium świątynnego, z drugiej zaś niszę z przedstawieniami władcy na tronie przed stołem ofiar. W styczniu 1987 r. uruchomiono drugą pracownię konserwatorską, na terenie ruin świątyni. Jej zadaniem jest zabezpieczenie, konserwacja i rekonstrukcja elementów architektonicznych in situ. Dokonano rekonstrukcji dwóch baz kolumn i części posadzki w północno-wschodniej części sali hypostylowej.

c/dokumentacja: Prócz rutynowej dokumentacji konserwatorskiej dokonywano szczegółowej, rysunkowej dokumentacji zrekonstruowanych wstępnie scen reliefowych. Na terenie ruin świątyni architekt zweryfikował dotychczasowe pomiary i dokumentację, uściślając projekt rekonstrukcji terenu świątyni. Wg jego projektu, mającego na celu "uczyszczenie" planu i układu budowli przez częściową jej rekonstrukcję, prowadzone są już wstępne prace realizacyjne.

BEIR EL NAQLUN
Fajum

Uniwersytet Warszawski
Misja Polskiej Stacji Archeologii Śródziemnomorskiej w Kairze.

Kierownik: dr Włodzimierz Godlewski, członkowie ekspedycji: doc. Ewa Wipszycka-Bravo, arch. inż. Jarosław Bobrowolski, arch. inż. Barbara Dobrowolska, mgr K. Babraj, mgr Tomasz Herbich, fotografowie: Jacek Kucy i Grzegorz Wyrzykowski
W 1986 r. odbyły się dwa sezony wykopaliskowe: wiosenny /21.03. - 20.04.1986/ i jesienny /18.10. - 26.11.1986/. Klasztor wczesnośrednio-wieczny.

Stanowisko archeologiczne, dotychczas nie objęte badaniami wykopaliskowymi, w sąsiedztwie nowożytnego klasztoru Deir el Malag, Deir el Khashaba, składa się z dwóch sektorów - płaskiego terenu u stóp gąbła kryjącego resztki dawnego klasztoru /Nekloni/, oraz dużego obszaru wzgórz naqluńskich z kilkudziesięciu eremami wykutymi w zboczach małych dolinek. W czasie dwóch sezonów rozpoznawczych wykonano całościowy plan obejmujący zabudowę istniejącego klasztoru, teren komu oraz wszystkie zidentyfikowane pustelnie /62 zespoły/.

Teren komu w 2/3 jego rozciągłości objęto badaniami magnetycznymi, których wyniki po opracowaniu komputerowym wykazały kilka znacznych skupisk anomalii magnetycznych sugerujących kierunki przyszłych badań.

Odsłonięto w całości jedną pustelnię /Nr.1/ składającą się z rozległego dziedzińca oraz czterech pomieszczeń dla dwóch anachoratów, i kuchni ze świetnie zachowanym piecem. W bramie nr.2, odsłonięto główny zespół trzech sal. Na terenie komu w trzech sondażach od-